

There was a direct link between the levels of students' brand differentiation and brand loyalty, particularly in women. The author discusses the application of her research findings to improve brand communication with consumers and outlines the prospects of further studies on social and psychological mechanisms of and factors in brand communication with consumers.

Keywords: brand, brand differentiation, consumer behavior, brand communication, brand loyalty, students

Відомості про автора

Гомольська Лілія Петрівна, здобувач кафедри соціальної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна.

Gomolska, Lilia Petrivna – PhD student, dept. of socialpsychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

E-mail: premiere@ukr.net

УДК 159.9:316.6

Данилюк І.В., Курапов А.О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АКУЛЬТУРАЦІЇ ЯК МАКРОРІВНЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Данилюк І.В., Курапов А.О. Психологічні особливості акультурації як макрорівня соціалізації. У статті представлено основні психологічні особливості, характеристики акультурації як процесу та результату, що дозволяють вивести її власне на макрорівень соціалізації. Розкрито основні рівні соціалізації, значення соціальних груп у контексті міжкультурної взаємодії та окреслено основні динамічні характеристики акультурації у процесі соціалізації. Розкрито, яким чином простежуються зазначені характеристики, та визначено, що саме впливає на динаміку психологічної акультурації при її розгляді як макрорівня соціалізації. Зроблено висновок щодо головних психологічних особливостей акультурації, які є визначальними для макрорівневої соціалізації.

Ключові слова: соціалізація, акультурація, стратегії акультурації, макрорівень соціалізації, психологічні зміни.

Данилюк И.В., Курапов А.А. Психологические особенности аккультурации как макроуровня социализации. В статье представлены основные психологические особенности, характеристики аккультурации как процесса и результата, позволяющие вывести ее собственно на макроуровень социализации. Раскрыты основные уровни социализации, значение социальных групп в контексте межкультурного взаимодействия и обозначены основные динамические характеристики аккультурации в процессе социализации. Раскрыто, каким образом прослеживаются указанные характеристики, и определено, что именно влияет на динамику психологической аккультурации при ее рассмотрении как макроуровня социализации. Сделан вывод о главных психологических особенностях аккультурации, которые являются определяющими для макроуровневой социализации.

Ключевые слова: социализация, аккультурация, стратегии аккультурации, макроуровень социализации, психологические изменения.

Постановка проблеми. Соціалізація як процес є актуальною протягом усього життя індивіда, так як саме завдяки їй він/вона входять до суспільства в цілому. Сьогодні межі та типи суспільств стають все менш гомогенними, а тому є сенс говорити про макрорівень соціалізації. Так як акультурація визначається як процес входження до іншокультурного середовища, то вона може розглядатися як макрорівень соціалізації. Проте головні психологічні особливості процесу акультурації як макрорівня соціалізації залишаються невизначеними у зв'язку із відсутністю досліджень у зазначеному напрямі. У цій статті ми спробуємо представити теоретичне підґрунтя, яке пояснює, що саме являє собою акультурація як макрорівень соціалізації, та визначити її головні психологічні особливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціалізація – це процес входження індивіда до соціуму. Він може відбуватися на мікро- та макрорівнях. Соціальна група – важливий елемент мікросередовища, який опосередковує вплив суспільства на особистість. Макросередовище впливає на особистість як безпосередньо, так і в опосередкованій формі через вплив на ті соціальні групи, в житті яких індивід безпосередньо бере участь. Взаємодія між особистістю і суспільством в рамках мікросередовища виступає в якості взаємодії індивіда і, звичайно, соціальної групи. Остання – це більш-менш стійка конкретно історична спільність людей, в якій особистість реалізує свою предметно-діяльнісну сутність. Участь особистості у багатьох видах соціальної діяльності визначає її приналежність до різних соціальних груп. Її найближче соціальне оточення становить сім'я, навчальна група, трудовий колектив, сусіди, групи за інтересами, які можуть бути також інститутами соціалізації. Загальним для всіх цих груп є спільна діяльність людей, спрямована на досягнення загальних цілей, що припускає певну узгодженість дій на основі обміну інформацією та існування спеціальних засобів контролю над виконанням окремих функцій. Обумовленість об'єктивно існуючою структурою суспільних відносин і відносна самостійність складають особливі риси соціальної групи [4, С. 215].

Не менш стійкою тенденцією сучасного суспільства є неухильне зростання безпосередніх контактів між особистістю і макросередовищем. У багатьох випадках контакти не опосередковуються групами. Так як акультурація визначається як процес входження індивіда до іншокультурного середовища, то таку взаємодію можна розглядати як макрорівень соціалізації, адже індивід взаємодіє із великою групою. Для визначення власне психологічних особливостей варто розглянути динамічне розмежування акультурації і представити її як процес та результат. Мається на увазі, що акультурація є процесом, проте результатом її є формування стратегій, які теж, у свою чергу, стають процесуальними характеристиками акультурації. Акультурація сама по собі неможлива без формування акультураційних стратегій, адже в такому випадку мова йтиме про міжкультурну взаємодію, а не про акультурацію. Як відомо, міжкультурна взаємодія також повинна мати певний результат, який також може бути представлений у особистісних змінах, проте вони не є категоризованими та однозначними і багато в чому залежатимуть від так званого культурного контексту або культурної специфіки. Що ж стосується акультурації, то її результат є більш чітко окресленим та може бути застосований для опису взаємодії будь-яких етнокультурних спільнот поза межами культурного контексту, адже само по собі явище акультурації є скоріше психологічним конструктом, аніж будь-яким іншим. Він так само міг би бути застосований в культурній антропології (власне там він і використовується), проте психологів цікавлять в першу чергу особистісні зміни. Саме тому доцільно розглядати як процес входження індивіда до іншокультурного середовища, так і його результат, адже лише таким чином можна найбільш чітко окреслити причини, які зумовлюють власне специфічні особистісні зміни у психологічній акультурації.

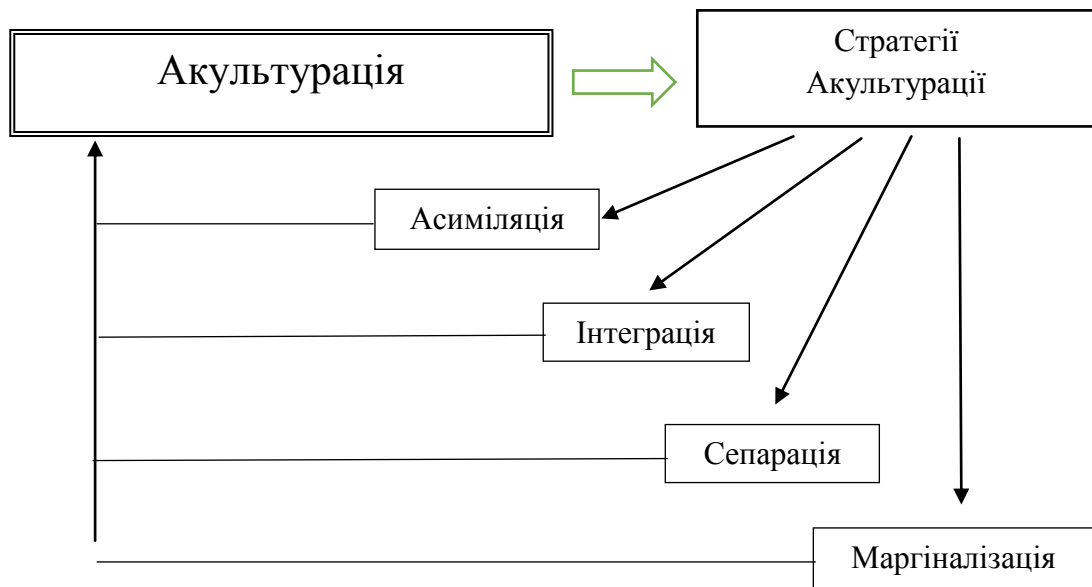

Рис. 1. Динамічні характеристики акультурації

Одним із результатів контакту і впливу є значні перетворення багатьох аспектів недомінуючих груп, в результаті чого їх культурні особливості перестають бути ідентичними тим, що були у вихідній групі під час першого контакту, а з часом часто з'являються і нові етнокультурні групи [10]. Також варто зазначити, що однією із головних характеристик акультурації як процесу є формування змін (як соціальних, так і особистісних). Паралельним явищем є те, що індивіди в цих групах зазнають психологічних змін (в результаті впливів, як з боку своєї власної групи, так і домінуючої групи), і в ході тривалого контакту можуть відбуватися подальші психологічні перетворення. Напрямок зміни вельми мінливий і залежить від багатьох властивостей домінуючих і недомінуючих груп. Для аналізу змін в обох групах важливо знати мету, тривалість контакту і характер проведеної в країні політики. Культурні та психологічні характеристики цих двох популяцій також можуть впливати на результат процесу акультурації. Акультураційні зміни на груповому рівні включають політичні, економічні, демографічні та культурні зміни, які можуть варіювати від відносно незначних до істотних змін у способі життя обох груп. У той час як ці зміни на популяційному рівні готують фундамент для індивідуальної зміни, як раніше відзначалось, досить імовірно, що існують індивідуальні відмінності в психологічних характеристиках, які особистість приносить у процес акультурації. Не кожен індивід буде брати участь однаковою мірою в цьому процесі [5]. З цього випливає, що необхідно змістити центр уваги з загальних характеристик феномену акультурації на зміни, що відбуваються серед індивідів у групах, які їй піддаються.

Мета статті. Розкрити психологічні особливості акультурації як макрорівня соціалізації.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. В основі акультурації лежить комунікативний процес. Так само як місцеві жителі отримують свої культурні особливості, тобто проходять інкультурацію через взаємодію один з одним, так і приїжджі знайомляться з новими культурними умовами і опановують нові навички через спілкування. Тому процес акультурації можна розглядати як придбання комунікативних здібностей нової культури. Люди оволодівають тим, що є необхідним в нових умовах через тривалий досвід спілкування [9]. Спілкування являє собою взаємодію з оточуючими людиною умовами, причому кожного індивіда можна розглядати як своєрідну відкриту систему, що прагне до активної участі в цьому процесі. Ця взаємодія складається з двох тісно пов'язаних процесів – особистісного спілкування і соціального [3]. Будь-яке спілкування, у тому числі і особистісне, має три взаємопов'язаних аспекти: пізнавальний, афективний і поведінковий. Це пов'язано з тим, що у спілкуванні відбуваються сприйняття, переробка інформації, а також чиняться дії, спрямовані на об'єкти і людей, що оточують людину. У ході цього процесу особистість, використовуючи отриману інформацію, адаптується до навколишнього середовища [6].

У процесі адаптації найбільш фундаментальні зміни відбуваються, насамперед, у структурі пізнання, тобто в тій картині світу, через яку люди отримують інформацію з навколишнього середовища. Саме відмінності в цій картині, способи категоризації та інтерпретації досвіду служать основою відмінностей між культурами. Тільки розширивши сферу сприйняття та переробки інформації, люди можуть збагнути систему організації чужої культури і підлаштувати свої процеси пізнання під ті, якими користуються носії чужої культури. Людина знаходить менталітет «чужинців» важким і незрозумілим саме через те, що індивід ще не знайомий із системою пізнання іншої культури. Тим не менш, чим більше людина дізнається про чужу культуру, тим швидше зростає її здатність до пізнання в цілому. Вірно і зворотнє: чим більше розвинена система пізнання в людини, тим більшу здатність до розуміння чужої культури вона демонструє.

Щоб стосунки з представниками чужої культури були плідними, людина повинна не тільки розуміти її на раціональному рівні, але і вміти ділити з іншими людьми свої почуття, тобто сприймати чужу культуру на афективному рівні. Для цього необхідно знати, які емоційні висловлювання та реакції можна дозволити собі, адже в кожному суспільстві є певний критерій сентиментальності та емоційності. Коли людина досягає необхідного рівня адаптації до іншої афективної орієнтації, вона може поділяти з місцевими жителями гумор, веселощі і захват, так само як і злість, біль та розчарування [1]. Вирішальним в адаптації людини до чужої культури є набуття вмінь та навичок поведінки для дій в конкретних життєвих ситуаціях. Вміння та навички поділяються на технічні, важливі для кожного члена суспільства (володіння мовою, вміння робити покупки, платити податки тощо), і соціальні, які зазвичай менш специфічні, ніж технічні, і оволодіти ними складніше. Навіть носії культури, які природно «грають» свої соціальні ролі, дуже рідко можуть пояснити що, як і навіщо вони роблять. Методом проб і помилок поведінка людини постійно вдосконалюється і організовується в алгоритми й стереотипи, якими можна користуватися автоматично, не замислюючись [2].

Повна адаптація людини до чужої культури означає, що всі три аспекти комунікації протікають одночасно, скоординовано і збалансовано. У процесі адаптації до умов нової культури люди зазвичай відчувають брак одного або декількох з цих аспектів, результатом чого є погана збалансованість і координація. Наприклад, можна багато знати про нову культуру, але не мати з нею контакту на афективному рівні: якщо такий розрив великий, може виникнути нездатність адаптуватися до нової культури. Особистісне спілкування тісно пов'язане із соціальним, яке проявляється в багатьох формах – від простого спостереження за людьми на вулицях і читання журналів і газет до контактів з друзями. Соціальне спілкування зазвичай ділять на міжособистісне (між різними людьми) і масове (більш загальна форма соціальної поведінки людини, що взаємодіє зі своїм соціокультурним оточенням без прямого контакту з окремими людьми) [7]. Чим більшим є досвід соціального спілкування у людини, тим краще вона адаптується до чужої культури. Для цього бажано мати більше друзів і знайомих серед представників чужої культури, активно користуватися місцевими засобами масової інформації.

Отже, процесуальною характеристикою акультурації є спілкування, яке, у свою чергу, містить три основні компоненти: пізнавальний, афективний та поведінковий. Саме тому можна стверджувати, що акультурація є процесом плинним, тобто не стадійним і незалежним від культурного контексту, на відміну від міжкультурної взаємодії або інкультурації. До того ж, результатом процесу акультурації є вибір стратегії, яка надалі стає також процесуальною характеристикою. Як зазначає В. Савицька, «акультурація є результатом безпосереднього, тривалого міжкультурного, міжгрупового контакту, що призводить до зміни паттернів культури однієї чи двох груп. Отже, акультурація – це процес зміни групи у культурі. Психологічна акультурація є процесом зміни людини в культурі» [8, С. 116]. Саме тому основний акцент зроблено на психологічну акультурацію. Більш детальний перебіг процесу зображений на рис. 2.

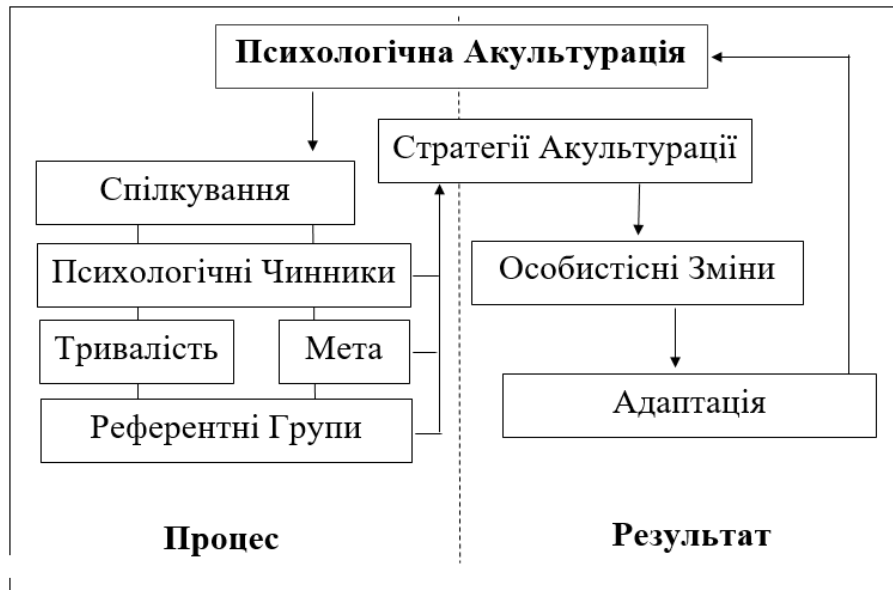

Рис. 2. Характеристики психологічної акультурації в контексті соціалізації

Висновки. Акультурація не розпочинається процесом, який переходить у конкретно-оформлений результат: акультурація продовжується до тих пір, поки домінуюча етнокультурна спільнота не починає бути «рідною». Мається на увазі, що критерієм завершення акультурації (в цілому, не як процесу) є прийняття чужорідного середовища. Проте прийняття також може мати певний контекст, який регулюється обраною стратегією акультурації, що, у свою чергу, була визначена тим, як проходить процес акультурації, залежний від певних компонентів. Іншими словами, під прийняттям розуміється адаптація як кінцевий варіант акультурації, який характеризується тим способом взаємодії індивіда із домінуючим культурним середовищем, що є доцільним саме для цього індивіда. Наприклад, «я перестав звертати на них увагу» або «я тепер спілкуюся тільки з ними, у них тут відбуваються такі чудові речі!». Тобто, поведінка, ставлення, атитюди, відносини та стиль взаємодії регулюються обраною стратегією акультурації. Повертаючись до процесу психологічної акультурації, варто зазначити, що до його основних компонентів відносять спілкування, характерні психологічні характеристики, часові характеристики (тривалість перебування) та мету взаємодії, яка може називатися видом взаємодії (примусова, довільна, робоча тощо). Таким чином, виділені найбільш суттєві компоненти процесу психологічної акультурації, яка стосується лише одного індивіда при розгляді його/її поза межами групи.

Проте, за наявності референтних груп (точніше, «груп включеності») психологічна акультурація може мати різні результати, особливо в контексті стратегій акультурації. Варто зазначити, що спілкування не вичерпується лише комунікативним процесом. Цей компонент включає в себе також бар'єри спілкування, які зазвичай засновані на незнанні мови домінуючої етнокультурної спільноти. Однак особистісні зміни є лише головною характеристикою результату акультурації, тому до тих пір, поки продовжують формуватися зміни (в контексті того що було і того, що та яким стало), можна стверджувати, що психологічна акультурація відбувається, адже іншокультурне середовище залишатиметься іншим. Проте, як зазначають дослідники, ідентичність не відіграє суттєвої ролі саме у розмежуванні процесу та результату акультурації, а може впливати на загальну тривалість. Що ж стосується тривалості, то вона достатньо мінлива та у багатьох випадках індивідуально-детермінована.

Перспективою подальших досліджень даної проблеми є емпіричне дослідження психологічних особливостей акультурації як макрорівня соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. М. Максими спілкування в аспекті міжкультурної комунікації / Ф. М. Бацевич // Міжкультурна комунікація: проблеми та перспективи. Збірник наукових праць. – №17. – 2012. – С. 17-21.
2. Белинская Е. П. Социальная психология личности / Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая – М. : Аспект–Пресс, 2001. – 301 с.
3. Гордієнко В. І. Моделі комунікативного процесу в сучасній психології та їхній потенціал у поясненні діалогічності спілкування / В. І. Гордієнко // Наукові записки НаУКМА. Психологічні, педагогічні науки та соціальна робота. – № 97. – 2009. – С. 55-60.
4. Лавриненко В. Н. Социальная психология и этика делового общения / Лавриненко В. Н. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 1995. – 376 с.
5. Лебедева Н. М. Введение в этническую и кросс-культурную психологию: учебное пособие (изд-е второе, дополненное) / Н. М. Лебедева – М. : Ключ, 1999. – 270 с.

6. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.
7. Павленко В. Н. Этническая социальная психология / В. Н. Павленко, С. А. Тагнин – Х. : Смысл, 1992. – 374 с.
8. Савицька О. В. Етнопсихологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Савицька, Л. М. Співак. – К. : Каравела, 2011. – 264 с.
9. Шуменко М. А. Аккультурация, основные формы аккультурации: "Специфика «вхождения» мигрантов в новую культуру." / М. А. Шуменко / Гуманитарные и социальные науки. – №3. – 2009. – С. 23-32.
10. Marin G. Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research / G. Marin, P. Balls-Organista, K. Chun. – NY: American Psychological Association, 2003. – 421 p.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bacevych F. M. Maksymy spilkuвання v aspekti mizhkul'turnoi' komunikacii' / F. M. Bacevych // Mizhkul'turna komunikacija: problemy ta perspektyvy. Zbirnyk naukovykh prac'. – №17. – 2012. – S. 17-21.
2. Belinskaja E. P. Social'naja psihologija lichnosti / E. P. Belinskaja, O. A. Tihomandrickaja – M. : Aspekt-Press, 2001. – 301 s.
3. Gordijenko V. I. Modeli komunikatyvnoho procesu v suchasnij psihologii' ta i'hnij potencial u pojasnenni dialogichnosti spilkuвання / V. I. Gordijenko // Naukovi zapysky NaUKMA. Psychologichni, pedagogichni nauky ta social'na robota. – № 97. – 2009. – S. 55-60.
4. Lavrinenko V. N. Social'naja psihologija i jetika delovogo obshhenija / Lavrinenko V. N. – M. : Kul'tura i sport, JuNITI, 1995. – 376 s.
5. Lebedeva N. M. Vvedenie v jetnicheskiju i kross-kul'turnuju psihologiju: uchebnoe posobie (izd-e vtoroje, dopolnennoe) / N. M. Lebedeva – M. : Kljuch, 1999. – 270 s.
6. Orban-Lembryk L. E. Social'na psihologija: posibnyk / L. E. Orban-Lembryk. – K. : Akademvydav, 2003. – 448 s.
7. Pavlenko V. N. Jetnicheskaja social'naja psihologija / V. N. Pavlenko, S. A. Tagnin – H. : Smysl, 1992. – 374 s.
8. Savyc'ka O. V. Etnopsihologija: navch. posib. dlja stud. vyssh. navch. zakl. / O. V. Savyc'ka, L. M. Spivak. – K. : Karavela, 2011. – 264 s.
9. Shumenko M. A. Akkul'turacija, osnovnye formy akkul'turacii: "Specifika «vhozhenija» migrantov v novuju kul'turu." / M. A. Shumenko / Gumanitarne i social'nye nauki. – №3. – 2009. – S. 23-32.
10. Marin G. Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research / G. Marin, P. Balls-Organista, K. Chun. – NY: American Psychological Association, 2003. – 421 p.

Danyliuk, I.V., Kurapov, A.O. Psychological features of acculturation as macro level socialization. Socialization is an important life-long process as it is socialization that an individual enters society by means of. Because of the fact that societies are becoming less homogeneous, it is reasonable to talk about macro-level socialization. Since acculturation is defined as the process of joining the other-culture environment, it can be seen as macro socialization. However, the main features of psychological acculturation as macro socialization remain uncertain because of the lack of relevant research. This article presents the theoretical foundations and main features of acculturation as macro socialization. Acculturation is based on the process of communication. As natives develop their cultural features, that is undergo enculturation by interacting with each other, so immigrants are introduced to new cultural conditions and acquire new skills by means of communication. Thus, the process of acculturation can be seen as the development of communicative skills typical of the new culture. Complete adaptation to another culture means that all three components of communication are simultaneous, coordinated and balanced. In the process of adaptation to a new culture, people usually lack one or more of these components, which results in poor balance and coordination. Acculturation is not launched by the process that brings concrete results, it continues until the dominant ethno-cultural community is perceived as native. It means that the criterion for complete acculturation (in general, not as a process) is individuals' acceptance of a foreign environment. However, this acceptance may be directed by the chosen strategy of acculturation, which in turn is determined by the process of acculturation dependent on its components. In other words, the acceptance is understood as the final version of acculturation which is characterized by the way the individual interacts with the dominant cultural environment. Personality changes are only the main characteristics of the result of acculturation. Therefore, as long as the changes continue to emerge (in the context of what was and what is), one can claim that the psychological acculturation is going on because the other-culture environment remains different. However, researchers note that although identity does not play a significant role in distinguishing between the process and result of acculturation, it can affect the duration of acculturation.

Keywords: socialization, acculturation, acculturation strategies, macro socialization, psychological changes.

Відомості про авторів

Данилюк Іван Васильович, доктор психологічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна.

Danyliuk, Ivan V., PsyD, Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
E-mail: dank07@ukr.net

Куратов Антон Олександрович, аспірант факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна.

Kurapov, Anton O., PhD student, dept. of Psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
E-mail: ankurapov@gmail.com